

MR TH. A. FRUIN
DOOR MR W. C. MEES

THOMAS Antonie Fruin, geboren 24 Mei 1869 te Utrecht, was gesproten uit een geslacht, dat aan de Nederlandsche wetenschap geleerden als de groote historicus Robert Fruin en andere mannen van beteekenis heeft gegeven. Hij was de zoon van den Utrechtschen hoogleeraar Mr. Jacques Fruin, die, behalve door zijne andere niet talrijke wetenschappelijke werken, vooral door de uitgave van zijne „Nederlandsche Wetboeken” bekend gebleven is. Behalve de op zijn naam verschenen boeken en brochures en tijdschriftartikelen heeft deze vele knappe hoofdartikelen, meestal in de N.R.C., geschreven. Niet alleen door zijne geschriften, maar vooral door zijne colleges en den invloed, dien hij daardoor op de jonge juristen uitoefende, heeft de figuur van Fruin beteekenis gehad. Hij was een geestig en onderhoudend man, die door gelegenheidsgedichten en het vertellen van anecdotes een geliefd dischgenoot was. Behalve voor het recht, had hij bijzondere belangstelling voor – in het bijzonder de Fransche – literatuur. Toen hij verhuisde en een grooter huis betrok, vroeg een kennis aan zijne echtgenoot, of zij verhuisden met het oog op de toeneming van hun gezin. Niet met het oog op de vergrooting van ons gezin, maar met het oog op de toeneming van de bibliotheek van mijn man is – antwoordde Mevrouw Fruin – de verhuizing noodig. Daar ook zijne moeder een fijn beschaafde vrouw was, is het te begrijpen, dat Fruin van huis uit een fijne eruditie had meegekregen.

Toen de Utrechtsche hoogleeraar betrekkelijk jong stierf, bleef zijne weduwe met zes kinderen – drie zoons en drie dochters – onder niet ruime financiëele omstandigheden achter.

Zijne echtgenoot, een dochter van Dr. Schneither, den bekenden rector van het Erasmiaansch Gymnasium, was een lieve en zeer ontwikkelde vrouw. Op haar rustte de moeilijke taak hare kinderen, waarvan slechts één intusschen in het huwelijk was getreden, met de beperkte middelen op te voeden. Haar zoon Thom is haar daarbij steeds tot steun

geweest. Hij was uiterst gehecht aan haar en toen hij later uit Utrecht was vertrokken, schreef hij trouw iedere week aan zijne moeder.

De drie zoons studeerden allen in de rechten. Thom Fruin werd daarbij finantieel geholpen door zijn oom, den Leidschen hoogleeraar, die door zijn bemoeizucht hem het aanvaarden van dezen steun niet gemakkelijk maakte.

In tegenstelling met zijn ouderen broeder Robert, die naar men zeide de knapste van de drie broeders was en, zonder veel te werken, zijne examens met succes aflegde, heeft Thom Fruin steeds hard gewerkt. Dat hij, hoewel hij een goed verstand had, steeds hard heeft moeten werken, had het voordeel, dat hij zich vroeg aan den arbeid gewende. Niettegenstaande zijn vluggen geest heeft zijn broeder Robert een veel minder geslaagde maatschappelijk loopbaan gehad.

Aan de Academie was hij lid van het Juristen-Dispuutgezelschap „Antonius Mattheus”, waar hij onder de leiding van den oud-hoogleeraar De Geer en de hoogleeraren Hamaker en Molengraaff door het voeren van schijnprocessen zich in de praktijk van het recht bekwaamde.

Aan de hoogeschool sloot Thom Fruin voor het leven vriendschap met Van Regteren Altena, den lateren bekenden Amsterdamschen advocaat, met de medici Schmidt en Colenbrander, met den jurist Beyerman en anderen.

Na op 6 Juli 1892 met een dissertatie: „Het deel van het vermogen, dat niet voor executie vatbaar is”, gepromoveerd te zijn, waarbij Prof. Molengraaff zijn promotor was, vestigde hij zich als advocaat te Amsterdam, waar hij als junior bij den advocaat Rahusen werkzaam was. Na eenige jaren werd hem een associatie aangeboden door den bekenden advocaat Mr. J. Knottenbelt te Rotterdam. Deze was indertijd zelf Mr. Verniers van der Loeff, toen deze, na een groote advocatenpraktijk gevormd te hebben, in het politieke leven gegaan was, opgevolgd. Zelf wenschte hij nog betrekkelijk jong – op zestigjarigen leeftijd – zich uit het drukke advocaten- leven terug te trekken. Daar zijn zoon H. J. Knottenbelt, die later in zijn advocatenpraktijk opgenomen zou worden, toen nog niet afgestudeerd was, zocht hij een compagnon, die, totdat eerstgenoemde ook deel aan de

zaken zou nemen, de advocatenpraktijk op peil zou houden.

Zijne verwachting, dat hij in den jongen Fruin daarvoor de geschikte persoon had uitgekozen, werd niet teleurgesteld. Fruin gevoelde zich in het advocatenleven in de bloeiende Rotterdamsche havenstad volkomen op zijn plaats. Hij was, militant van aard als hij was, advocaat met hart en ziel en reeds zeer snel werd hij gerekend onder de vooraanstaande advocaten op handelsgebied, waarvan Rotterdam – wij denken aan mannen als de oude Havelaar, Loder en anderen – er verscheidene telde.

Na eenige jaren is Fruin in het huwelijk getreden met mejuffrouw Loder, de dochter van den toenmaligen Rotterdamschen advocaat Mr. Loder. Het was vanzelfsprekend, dat Fruin menigmaal tegen zijn schoonvader Loder pleitte. Loder was een meeslepend redenaar, maar toch moest hij in menige rechtszaak tegen zijn schoonzoon, die, hoewel minder welbespraakt, als praktisch advocaat zijn meerdere was, het onderspit delven.

Fruin was daarenboven een goed procureur, wiens conclusiën niets te weinig, maar ook niets meer bevatten dan wat tot toewijzing van zijne conclusiën noodig was. Zijne pleidooien muntten uit door een groote kennis van wet en jurisprudentie. Hij sprak levendig en hield zich niet slaafs aan zijne pleitnota; hij deelde mij kort vóór zijn dood mede, dat hij dan ook nooit een pleidooi gehouden had, zonder iets weg te laten, dat hij zich voorgenomen had om te zeggen.

Daarenboven beschikte hij over veel humor en kon met smaak een anecdote vertellen, zoodat hij zijn gehoor steeds wist te boeien.

Maar niet alleen als pleiter, doch tevens als juridisch adviseur, muntte Fruin uit. Hij was – iets wat echter ook wel eens als een bezwaar werd gevoeld – zeer positief in zijn oordeel en gaf daardoor dengenen, die hem raadpleegden, een stevig houvast.

Zijn groote menschenkennis en het feit, dat hij goed op de hoogte was van het handels- en maatschappelijk leven, maakten, dat hij tallooze cliënten aan zich verplichtte.

Zeer veel is hij ook als arbiter bij rechtsconflicten opgetreden en voor de Regeering heeft hij wetgevenden arbeid

— zooals voor de Octrooiwet, die hij als Regeeringscommissaris in de Kamers toelichtte, waaraan hij, onder de onderscheidingen, die hem te beurt vielen, zijne benoeming tot ridder in de Nederlandsche Leeuw had te danken — voorbereid. In de laatste jaren is hij nog opgetreden als voorzitter van de Arbitrage-Commissie in Molestzaken.

Fruin heeft niet den tijd gehad op juridisch gebied veel te publiceeren. Wel heeft hij, niettegenstaande zijne drukke werkzaamheden, uit piëteit tegenover zijn vader, de door dezen begonnen uitgave van de „Nederlandsche Wetboeken” in talrijke drukken met de hem eigene accuratesse bezorgd.

Het is echter niet te verwonderen, dat, hoewel hij niet veel schreef, zijn juridische faam de aandacht trok en dat hij tenminste drie keer tevergeefs is aangezocht om een professoraat aan een van de Universiteiten te aanvaarden.

Ook werd hem gevraagd president van de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam te worden, maar niettegenstaande hij voor deze belangrijke functie veel gevoelde, heeft hij toch gemeend deze niet te moeten aannemen.

In later jaren werd hij ook gevraagd om evenals zijn schoonvader, lid van den Hoogen Raad te worden, maar Fruin kon, niettegenstaande hij het op hoogen leeftijd als een bezwaar gevoelde, dat hij vaak voor jongere rechters pleiten moest, niet besluiten, om de advocatenpraktijk en zijne verdere werkzaamheden in de Maasstad, die hij zoo lief had, vaarwel te zeggen.

Toen Mr. Loder de stad verliet en als deken aftrad, werd Fruin, niettegenstaande zijn betrekkelijk jeugdigen leeftijd — hij was nog geen veertig — en de omstandigheid, dat hij nog geen tien volle jaren de praktijk had uitgeoefend, tot zoodanig gekozen. Het zijn van deken is altijd de hoogste eer, die een lid van de balie te beurt kan vallen. Fruin heeft gedurende omstreeks twintig jaren aan deze belangrijke functie veel tijd en zorg besteed en heeft haar op voortreffelijke en de meest onpartijdige wijze vervuld. Het was hem gegeven confrères, wier handelen hij niet in overeenstemming met de eer van den stand der advocaten achtte, wel streng terecht te wijzen, doch ook steeds zóó, dat zij zich daardoor niet gekrenkt gevoelden en heengingen in het besef onjuist

te hebben gehandeld, terwijl hun een goede les voor het verdere leven was meegegeven. Van een man van het hoog zedelijk gehalte als Fruin, die ook in zijn eigen praktijk strenge maatstaven op zich zelf toepaste, werden deze raadgevingen zonder rancune aanvaard.

Dat de Rotterdamsche balie in het algemeen in Nederland in aanzien stond en dat de onderlinge verhoudingen daar gunstig waren, was mede aan den goeden invloed, die van Fruin als deken uitging, te danken. Na zijn aftreden werd hem door de balie voor zijn optreden hulde betuigd en een portret, vervaardigd door den schilder Toorop, aangeboden.

Gedurende vele jaren en tot de bereikte leeftijdsgrens hem tot aftreden dwong heeft Fruin de functie van plaatsvervangend rechter in de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam vervuld. Fruin was steeds bereid, om, wanneer dit noodig was, in te springen. En wanneer de gelegenheid zich bij bijzondere voorvallen voordeed, was Fruin eveneens een gaarne geziene gast en gezellig dischgenoot in dezen kring.

Maar niet alleen in deze aan zijn beroep verwante functiën, ook als bestuurder van talrijke financiële en commerciële instellingen heeft hij gedurende de eerste 4 decennia van de 20ste eeuw zijn stempel op het economische leven van de juist gedurende dezen tijd zich zoo geweldig ontplooiende havenstad gezet. Talrijk waren de commissariaten, die hij in vele gevallen als president-commissaris, want voor deze functie was hij uitermate geschikt, vervulde. Van de instellingen, waarvan hij commissaris was, noem ik: Heineken's Bierbrouwerij Maatschappij, de Rotterdamsche Bankvereeniging, de Rotterdamsche Scheepshypotheekbank, de Standaard Hypotheekbank, Wilton-Feijenoord, Thomsen's Havenbedrijf, Het Rotterdamsch Beleggingsconsortium, de Vereenigde Chemische Fabrieken, Unilever, de Holland-Amerika Lijn en P. de Gruyter & Zoon. En in deze vele instellingen was zijn ambt geen sinecure. In het bestuur van al deze ondernemingen nam hij een levendig aandeel, was altijd tot het geven van raad en zoo noodig tot bijstand bereid en deed hij, wanneer hij dit noodig achtte, zijn invloed krachtig gelden. Met welk een humor en opgewektheid leidde hij als voorzitter niet altijd de soms weinig belangrijke aandeel-

houdersvergaderingen en hoe uitmuntend wist hij, door zijn tact en gezag, moeilijke vergaderingen zonder stoornis te doen verlopen!

Ook aan verschillende andere instellingen gaf hij zijne belangstelling en ik wil daarvan noemen de Rotterdamsche Schoolvereeniging en de Nederlandsche Handelshoogeschool (thans Nederlandsche Economische Hoogeschool), waarvan hij bij de oprichting curator werd en gedurende vele jaren president-curator was. Ook deze functie heeft Fruin, die als professorenzoon den waren zin voor wetenschap had meegemaakt, met groote toewijding en gezag vervuld. Het was vooral gedurende de laatste jaren geen gemakkelijke taak, maar met de hem eigene tact en flinkheid heeft hij ook toen dit weinig aantrekkelijke ambt vervuld.

Tijdens de Duitsche bezetting had de president-curator immers volgens het leiders-beginsel de volledige verantwoordelijkheid van het bestuur der Hoogeschool gekregen. Daar kwam bij, dat de omstandigheid, dat de toenmalige N.S.B.-burgemeester Müller in de Sub-Commissie van Curatoren – het lichaam, dat aan de Rotterdamsche Hoogeschool met het oog op het groote aantal leden van het College van Curatoren in het bijzonder advies over alle onderwijszaken pleegt te geven – zitting had, den president-curator slechts bij uitzondering dit orgaan deed bijeenroepen. Zoo rustte op den heer Fruin, die echter wel met eenige andere functionarissen der Hoogeschool, waaronder den Rector-Magnificus, overleg pleegde, in dezen moeilijken tijd de buitengewoon zware taak om de Hoogeschool veilig door de moeilijkheden, die zij van de Duitsche overheid en het departement onderzond, heen te loodsen. Hij deed dit, zooals te verwachten was, op uitnemende wijze. Prof. Gongrijp, die door zijn beleid en tact naast Fruin er veel toe heeft bijgedragen, dat de Hoogeschool tenslotte ongedeerd uit dezen tijd te voorschijn gekomen is en die derhalve bij uitstek geschikt is om de werkzaamheid van den president-curator te beoordeelen, heeft Fruin ervaring- en listenrijk als Odysseus genoemd. Als deze – zeide hij – trachtte hij, als het mogelijk was, de gevaren te ontwijken. Maar evenmin als dien anderen held ontbrak het hem aan moed, als de strijd onvermijdelijk was en niets was

hem liever dan vijandige monsters van het gezicht te be-rooven. Toen het tenslotte onvermijdelijk was het bestaan van de Hoogeschool op het spel te zetten, aarzelde hij niet dat te doen. In het eind van 1943 werden de Duitschers en N.S.B.-ers verrast door het in overeenstemming met het advies van den President-Curator in overleg met Curatoren en den Senaat genomen besluit van den Raad van Beheer, dat alle werkzaamheden van de docenten gestaakt waren. Wonder boven wonder overleefde de Hoogeschool deze krachtproef en werd zelfs de kostbare bibliotheek der Hoogeschool gespaard. Het is jammer, dat Fruin het volledig herstel der Hoogeschool niet meer heeft mogen beleven. De naam van Fruin zal in verband met deze voor de Hoogeschool zoo hachelijke episode echter altijd met eere genoemd worden!

Fruin was tot dit alles in staat, omdat hij niet alleen een bekwaam jurist en een man, die de wetenschap hoog stelde, was, maar doordat hij, die met recht een groot advocaat genoemd mocht worden, uitmuntte door groote kennis van het praktische leven en omdat hij, geleid door groote levens-ervaring, steeds met beide beenen op den grond stond.

Groot was zijn plichtsbesef en enorm zijne werkkraft. Talloos velen, die hem in de groote met fraaie wandschilderingen, die de geschiedenis van Josef voorstelden, bekleede zaal in het in 1940 vernielde typische kantoorgebouw op de Wijnhaven, hoek Posthoornsteeg bezochten, heeft hij met raad gediend en steeds keerden degenen, die bij hem raad hadden ingewonnen, weder opgemonterd huiswaarts. Hij was een moedig man, die niet bang was zijne meening vierkant te zeggen.

Door eene plotselinge ineenstorting, die de tot dusverre nog zoo vitale man in een week tijds sloopte, werd aan dit rijke en vruchtbare leven een eind gemaakt en werd hij aan zijne vrouw, die zoovele jaren gelukkig met hem had samengeleefd, en aan zijn gezin, dat altijd van hem zooveel liefde en steun had ondervonden, ontnomen.

Onuitwischbaar blijft bij mij de indruk, dien ik ontving, toen ik enkele uren na zijn overlijden aan zijn doodsbed stond. Men zegt wel eens, dat de dood een slechte portret-schilder is, maar de rustige en verheven uitdrukking van

dezen doode, wiens trekken als in marmer gebeiteld waren, troffen mij in sterke mate. Als men dit edele gelaat van den man, die altijd recht door zee door het leven gegaan was, zoo vredig zag liggen, had de dood niets schrikwekkends. Naast de beeltenis van den levenskrachtigen man, dien ik zoovele jaren goed gekend heb, zal ik deze edele, verheven uitdrukking van den overledene nimmer vergeten!

Op 12 Februari 1945 had te Wassenaar de begrafenis plaats. De kist was eerst vanuit het sterfhuis naar de mooie oude dorpskerk te Wassenaar gedragen. Daar had zich, behalve de familieleden, een kleine kring van vrienden en vereerders vereenigd. Sommigen hadden per fiets een verren afstand afgelegd om nog tijdig aanwezig te zijn, maar zeer velen, die anders daar zeker niet ontbroken zouden hebben, waren door de tijdsomstandigheden verhinderd tegenwoordig te zijn. De schoonzoon, Mr. G. M. Bierman, de vriend Mr. W. C. Mees, de raadsheer Mr. S. N. B. Halbertsma, die sprak namens de rechterlijke macht te Rotterdam, waarvan hij vroeger deel had uitgemaakt en aan wiens rede ik hierboven enkele zinsneden ontleend heb, de advocaat Mr. H. J. Sjollema, sprekende namens de Rotterdamsche balie en de heer C. H. Teschmacher, directeur van Wilton-Feyenoord, spraken hartelijke woorden ter herinnering aan den man, wiens heengaan zij zoo betreurden. Vervolgens werd op de eenvoudige begraafplaats het stoffelijk overschot van Fruin ter aarde besteld. Toen de kist in de groeve werd neergelaten, kwam een geallieerd vliegtuig in de mist boven de begraafplaats te voorschijn en werd door Duitsch afweergeschut beschoten. Het was als een symbool van den strijd, dien deze groote strijder voor het recht nooit gevreesd had.

Nadat de schoonzoon Bielski de aanwezigen bedankt had, verlieten de aanwezigen den doodenakker, waar zij achterlieten den man, die gedurende zoovele jaren te Rotterdam een belangrijke en tevens markante figuur was geweest.